

*Dominika Saczkowska*

## SPORZĄDZENIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO WEDŁUG ZAŁOŻEŃ IASB/FASB PO RAZ PIERWSZY

**Słowa kluczowe:** system finansowo-księgowy, innowacyjna koncepcja sprawozdawczości finansowej

## FINANCIAL REPORTING BY ASSUMPTIONS IASB/FASB FOR THE FIRST TIME

**Keywords:** accounting system, the innovative concept of financial reporting

### Wstęp

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) i Rada Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB) wspólnie opracowały nowatorską koncepcję prezentacji sprawozdania finansowego. Praktyczne wykorzystanie zaproponowanych rozwiązań w przedsiębiorstwie wiąże się z wprowadzeniem odpowiednich norm i standardów. Po zapoznaniu się z projektem sformułowano następującą hipotezę:

1. Dobór właściwych kryteriów podziału aktywów i zobowiązań wpływa na wartość informacyjną sprawozdania finansowego według IASB/FASB.
2. Warunkiem efektywnego i sprawnego wdrożenia koncepcji sprawozdania finansowego według IASB/FASB w przedsiębiorstwie jest zastosowanie właściwych zasad i procedur przejścia z dotychczasowego układu na nowy.

Przedstawione powyżej hipotezy zostaną zweryfikowane w oparciu o studia literaturowe, zarówno literatury krajowej jak i zagranicznej.

Celem artykułu jest wskazanie potrzeb w zakresie opracowania zasad i procedur przejścia z dotychczasowego układu sprawozdania na nowy, zgodny z założeniami koncepcji IASB/FASB.

### 1. Założenia innowacyjnej koncepcji sprawozdawczości finansowej

Zadaniem sprawozdania finansowego – według IASB/FASB – ma być dostarczenie informacji, przydatnej dla obecnych i przyszłych inwestorów, pożyczkodawców oraz innych wierzycieli<sup>1</sup>. Założono, że spełnienie potrzeb tych użytkowników oznacza, że informacja będzie również użyteczna dla wszystkich pozostałych odbiorców, nie dostarczających kapitału. [2, s. 43–44]

---

<sup>1</sup> Jako idea zawarte od szeregu lat w licznych publikacjach, przykładowo: H.K. Baker, J.A. Haslem, 1973, *Information Leeds of individual investors*, Journal of Accountancy, November; G.M. McNally, L. Hock Eng, C.R. Hasseldine, 1982, *Corporate financial reporting in New Zealand: an analysis of user preferences, corporate characteristics and disclosure practices for discretionary information*, Accounting and Business Research.

Podstawowym założeniem projektu jest prezentacja bilansu, rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych w nowym, spójnym układzie strukturalnym. Modyfikacji ulega nazewnictwo poszczególnych raportów, i tak:

- bilans nosi nazwę *Sprawozdanie z pozycji finansowej*,
- rachunek zysków i strat to *Sprawozdanie z całkowitych dochodów*,
- rachunek przepływów pieniężnych określono jako *Sprawozdanie z przepływów pieniężnych*.

Nowy układ został oparty na trzech kluczowych rodzajach działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, a mianowicie działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej. Wynika to z faktu, że w praktyce ocena całokształtu działalności jednostki sprowadza się właśnie do oceny poszczególnych rodzajów jej działalności. Zastosowane zostało zatem kryterium podziału zgodne z podejściem zarządczym.

Zasadniczą zmianą w odniesieniu do obecnie stosowanych rozwiązań, jest podział na sekcje dotyczące działalności gospodarczej i finansowej. W praktyce oznacza to, że informacja dotycząca sposobu generowania korzyści finansowych przez jednostkę będzie prezentowana oddzielnie od informacji o sposobie finansowania tej działalności. W ramach działalności gospodarczej wyodrębniono działalność operacyjną i inwestycyjną. Ponadto przewidziano również sekcję podatku dochodowego, działalności zaniechanej oraz kapitału własnego. Zostało to przedstawione w tabeli 1.

**Tabela 1.** Podział informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym

<b>SPRAWOZDANIE Z POZYCJI FINANSOWEJ</b>	<b>SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW</b>	<b>SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH</b>
<b>DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA</b>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• aktywa i zobowiązania działalności operacyjnej</li> <li>• aktywa i zobowiązania działalności inwestycyjnej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• koszty i przychody działalności operacyjnej</li> <li>• koszty i przychody działalności inwestycyjnej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przepływy pieniężne działalności operacyjnej</li> <li>• przepływy pieniężne działalności inwestycyjnej</li> </ul>
<b>DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA</b>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>• aktywa finansujące</li> <li>• zobowiązania finansowe</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przychody z aktywów finansujących</li> <li>• koszty z tytułu zobowiązań finansujących</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przepływy pieniężne aktywów finansujących</li> <li>• przepływy pieniężne ze zobowiązań finansujących</li> </ul>
<b>PODATEK DOCHODOWY</b>		
<b>Podatek dochodowy</b>	<b>Podatek dochodowy z działalności kontynuowanej (gospodarczej i finansującej)</b>	<b>Podatek dochodowy</b>

<b>DZIAŁALNOŚĆ ZANIECHANA</b>		
<b>Działalność zaniechana</b>	<b>Działalność zaniechana</b> po potrąceniu podatku dochodowego	<b>Działalność zaniechana</b>
	Inne całkowite dochody po potrąceniu podatku (koszty i przychody odnoszone wprost na kapitał własny) po potrąceniu podatku dochodowego	
<b>KAPITAŁ WŁASNY</b>		
<b>Kapitał własny</b>		<b>Kapitał własny</b>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie Discussion Paper. Preliminary Views on Financial Statement Presentation. International Accounting Standards Board, 2008, s. 15.*

**Sekcja: działalność gospodarcza** dotyczy działalności prowadzonej z zamiarem tworzenia wartości, poprzez produkcję dóbr i/lub sprzedaż towarów i/lub świadczenie usług.

**Kategoria: działalność operacyjna** jest wyodrębniona w sekcji działalność gospodarcza. W jej ramach ujmowane są aktywa i zobowiązania i ich zmiany, które są związane bezpośrednio z podstawową działalnością prowadzoną przez jednostkę.

**Kategoria: działalność inwestycyjna** jest wyodrębniona w sekcji działalność gospodarcza. W tej kategorii prezentowane są aktywa i zobowiązania i ich zmiany, niezwiązane z głównym celem aktywności danej jednostki, czyli takie które nie są wykorzystywane w podstawowej działalności.

**Sekcja: działalność finansującą** zawiera składniki aktywów i zobowiązań i ich zmiany, które są związane z finansowaniem działalności jednostki.

**Sekcja: kapitał własny** dotyczy transakcji kapitałowych dokonywanych z podmiotami/osobami będącymi właścicielami jednostki.

**Sekcja: działalność zaniechana** obejmuje swoim zakresem aktywa i zobowiązania dotyczące działalności zaniechanej, czyli zasobów jednostki już sprzedanych lub zakwalifikowanych do zbycia.

**Sekcja: podatek dochodowy** obejmuje wszystkie aktywa i zobowiązania/rezerwy związane z bieżącym i odroczonym podatkiem dochodowym.

Przedstawiona powyżej koncepcja podważa podstawowe, tradycyjne zasady sprawozdawczości finansowej, takie jak na przykład struktura i zawartość bilansu. Przejawia się to w odstąpieniu od prezentacji w formie dwustronnej, braku zachowania równowagi bilansowej w poszczególnych segmentach i zmianie nazwy. Niniejsze rozwiązanie podyktowane jest jednak zgłaszanymi przez użytkowników

potrzebami, a układ ten jest konsekwencją przesuwania się raportowania zarządczego w kierunku zewnętrznej sprawozdawczości. Użytkownicy zabiegają o zmiany, ponieważ chcą mieć lepszą możliwość oceny obecnej i przyszłej sytuacji finansowej oraz tego, w jaki sposób dany rodzaj działalności przyczynił się do zmiany tej sytuacji. Ponadto nowa formuła sprawozdawcza ma ułatwić wykorzystywanie ujawnianych informacji do oceny wielkości, momentu wystąpienia i stopnia niepewności przyszłych przepływów pieniężnych. Istnienie współzależności pomiędzy pozycjami poszczególnych segmentów sprawozdania oraz wzajemne ich wspieranie się i uzupełnianie może stanowić udoskonalenie dotychczasowej formuły sprawozdawczej, w której praktycznie każdy element funkcjonuje niezależnie.

## **2. Uwarunkowania przekształcania sprawozdania finansowego na nowy układ**

Niewątpliwie istnieje konieczność sprawdzenia jak zachowa się opisany w poprzednim punkcie model na gruncie polskiej rzeczywistości gospodarczej. Z tego właśnie względu należałoby przeprowadzić badania, polegające na próbie implementacji nowej formuły sprawozdawczej w krajowym przedsiębiorstwie. Dzięki temu można by zidentyfikować praktyczne aspekty dotyczące wprowadzenia reguł sprawozdawczości według koncepcji IASB/FASB. Na tej podstawie zatem możliwe byłoby określenie faktycznych korzyści wynikających z wdrożenia oraz trudności związanych z przejściem na innowacyjne zasady. Pozwoliłoby to dokonać oceny projektu z perspektywy polskich realiów.

Efektom pracy powinna być propozycja dotycząca technik i procedur przekształcania sprawozdania finansowego na zgodne z zasadami zaproponowanymi przez IASB/FASB. W związku z tym, co przedstawiono powyżej, powstał problem badawczy, sprowadzający się do konieczności ustalenia jakie będą techniczne i organizacyjne aspekty przejścia na nową formułę sprawozdawczą przy zachowaniu porównywalności danych?

Następnie uszczegółowiono problem poprzez wyznaczenie obszarów zainteresowania. Zostały one opisane kolejno w podrozdziałach.

### **2.1. Klasyfikacja aktywów i zobowiązań**

Przekształcenie sprawozdawczości podmiotu na nowy wzorzec będzie procesem złożonym, bardzo często czasochłonnym i kosztochłonnym, ponieważ zakłada się, że trzy podstawowe elementy sprawozdania finansowego będą spójne na poziomie każdego wiersza. W tym celu jednostka powinna wykazywać odpowiednie pozycje w tej samej sekcji i kategorii w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z całkowitych dochodów oraz sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Przedstawiona propozycja prezentacji informacji finansowej wymaga przede wszystkim wprowadzenia nowego sposobu klasyfikacji aktywów, pasywów, kosztów, przychodów oraz wpływów i wydatków pieniężnych, w korespondencji do schematu przedstawionego w tabeli 1. W tym zakresie kluczowe znaczenie ma ustalenie metodologii podziału aktywów i zobowiązań w sprawozdaniu z pozycji

finansowej (bilansie), gdyż determinuje ona klasyfikację w pozostałych sprawozdaniach [4, s. 1410]. Oznacza to, że przychody, koszty oraz przepływy pieniężne są przydzielane do tych samych kategorii i sekcji, do których klasyfikowane są powiązane z nimi aktywa i zobowiązania. Dla przykładu, w ramach kategorii operacyjnej klasyfikacja pozycji przychodów i kosztów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów powinna być spójna z klasyfikacją w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i odpowiednimi przepływami w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Rady IASB/FASB ustaliły, że zarząd będzie ustalał kryteria przydziału do danej sekcji i kategorii, ponieważ jest on w stanie najbardziej adekwatnie określić przeznaczenie aktywów i zobowiązań. Przyjęte zasady ich podziału będą stanowiły element polityki rachunkowości.

Faktycznie, to właśnie ta klasyfikacja wpłynie w sposób bezpośredni na jakość otrzymanych danych finansowych w sprawozdaniu finansowym. Nie ulega wątpliwości, że w trakcie prac ujawni się wiele problemów natury praktycznej. Dla przykładu na przestrzeni czasu sposób wykorzystywania składnika aktywów lub zobowiązań może ulec zmianie. Ponadto jednostka może używać składnik aktywów lub zobowiązań w więcej niż jednym celu. Jak dotychczas nie wypracowano rozwiązań jak zakwalifikować dany składnik w takiej sytuacji. Ustalono jedynie, że w odniesieniu do wykorzystywanych w różnym celu środków pieniężnych, należy je wykazywać w jednym wierszu sprawozdania z sytuacji finansowej i tylko jedna sekcja lub kategoria powinna je zawierać. W przypadku, gdy jednostka nie jest w stanie w sposób jednoznaczny przypisać składnika aktywów lub zobowiązań do działalności operacyjnej, inwestycyjnej lub finansującej, to powinna uznać, że dotyczą one działalności operacyjnej.

Problematykę, która została opisana powyżej można ująć w pytanie: w jaki sposób dokonać podziału aktywów i zobowiązań na operacyjne, inwestycyjne i finansowe?

## **2.2. Podział kapitałów**

W opisanym projekcie sprawozdania finansowego działalność operacyjna, inwestycyjna oraz finansująca posiadają swoje odrębne bilanse. Żaden z nich nie zachowuje zasady bilansowania, można więc powiedzieć, że są one „ułamne”. Jest to spowodowane tym, że kapitał własny jest kategorią niealokowaną na poszczególne rodzaje działalności i w dalszym ciągu stanowi kategorię ekonomiczną przypisaną przedsiębiorstwu jako całości [4, s. 1410].

Podczas definiowania sekcji i wyodrębnionych w ich ramach kategorii, Rady IASB/FASB rozpatrywały, czy jednostka powinna ujmować kapitały własne i transakcje z właścicielami w odrębnej kategorii zawartej w sekcji finansującej, czy też w niezależnej sekcji. Podjęto decyzję, że dla lepszego przedstawienia zakresu finansowania jednostki przez właścicieli, kapitały własne ujęte będą w samodzielnej sekcji [2, s. 46]. Należy jednak zastanowić się, czy jest możliwe przydzielenie odpowiedniej części kapitałów własnych do wyodrębnionych sekcji i kategorii. Stanowiło by to punkt wyjścia dla doprowadzenia do równowagi bilansowej poszcze-

gólnych segmentów. W tym celu konieczna jest wnikliwa weryfikacja dokumentów źródłowych oraz analiza operacji gospodarczych związanych z kapitałami własnymi. Wprowadzenie takiej modyfikacji może stanowić znaczne ulepszenie struktury sprawozdania finansowego według IASB/FASB. Istotne jest jednak sprawdzenie czy nie jest to zbyt utrudnione lub niemożliwe.

Jak wynika z powyższego, w kontekście nowej formuły sprawozdawczej należy podjąć problem podziału kapitałów własnych i odpowiedzieć na pytanie: czy i jak podzielić kapitały własne?

### **2.3. Ustalenie bilansu otwarcia**

Kolejną ważną kwestią w procesie wdrażania nowej struktury sprawozdania finansowego jest ustalenie bilansu otwarcia, w sposób pozwalający zachować porównywalność danych. Ten etap sprowadza się do ustalenia pozycji sprawozdawczych na dzień kończący okres porównywalny (dla sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z całkowitych dochodów, zestawienia zmian w kapitałach, sprawozdania z przepływów pieniężnych). Istota tego problemu wynika wprost z nadrzędnej zasady rachunkowości, którą jest zasada ciągłości. Jej przestrzeganie stanowi warunek zapewniający porównywalność informacji przedstawionych w sprawozdaniach finansowych jednostki sporządzonych za kolejne okresy sprawozdawcze. Istnieją dwa sposoby na uzgodnienie bilansowych pozycji otwarcia. Po pierwsze poprzez prowadzenie podwójnego systemu księgowania w okresie poprzedzającym przejście na nową strukturę. Polega to na stosowaniu dotychczasowych i nowych zasad jednocześnie. Dzięki zastosowaniu takiego rozwiązania, na koniec okresu uzyskany zostanie bilans zamknięcia i otwarcia dla nowego układu oparty o te same założenia. Drugim sposobem jest odpowiednie przekształcenie bilansu zamknięcia wynikającego z dotychczasowych zasad, poprzez odpowiednią weryfikację danych źródłowych.

Niniejszy problem sprowadza się do pytania: jak ustalić bilans otwarcia w sposób zachowujący porównywalność danych?

### **2.4. Zmiany w polityce rachunkowości oraz zakładowych planach kont**

Szczególnie istotną rolę w zastosowaniu nowej struktury raportów wchodzących w skład sprawozdania finansowego odgrywa polityka rachunkowości. Bowiem to w niej odzwierciedlone są wszelkie zasady, reguły, metody, uzgodnienia umowne i procedury dotyczące rachunkowości, przyjęte przez kierownictwo podmiotu.

Przede wszystkim w opisie stosowanych zasad (polityki) rachunkowości, powinny być wyraźnie wyjaśnione kryteria przyjęte dla przyporządkowywania aktywów i zobowiązań do działalności operacyjnej, inwestycyjnej oraz finansującej, a także powinny być wskazane wszelkie zmiany zasad tego podziału. [2, s. 50]

Polityka rachunkowości stanowi zatem punkt wyjścia dla nowego układu sprawozdawczego, ponieważ przedstawienie informacji finansowych w spójny sposób, wymagać będzie ujednoczenia pozycji, ich opisów i porządku prezentacji informacji zawartych w sprawozdaniu z pozycji finansowej, sprawozdaniu z całkowitych do-

chodów, sprawozdaniu z przepływów pieniężnych. W ramach praktycznych możliwości, jednostki muszą dokonać jednolitej segregacji, oznakowania i sumowania pozycji w poszczególnych sprawozdaniach. W związku z powyższym, konieczne będzie dokonanie zasadniczych zmian w dotychczasowej polityce rachunkowości oraz planach kont, na poziomie syntetycznym i analitycznym [3, s. 433]. Nowe rozwiązania muszą być precyzyjne i niezawodne, tak aby mogły sprostać wymaganiom stawianym przez innowacyjną sprawozdawczość.

Dlatego należy postawić następujące pytania: w jakim zakresie należy dokonać zmian w polityce rachunkowości w odniesieniu do nowej formuły sprawozdawczości? oraz w jaki sposób skonstruować zakładowy plan kont?

### **2.5. System finansowo-księgowy**

Wprowadzane zmiany w strukturze sprawozdania finansowego, w polityce rachunkowości oraz w planie kont jednostki spowodują konieczność przeszkolenia kadry finansowo-księgowej w zakresie praktycznego stosowania nowych reguł. Należy również zwrócić uwagę, że nowy układ wymaga menadżerskiego spojrzenia na działalność jednostki. Oznacza to, że wskazane jest włączenie w zakres prac sprawozdawczych nie tylko działów księgowych i finansowych lecz również produkcyjnych, inwestycyjnych, handlowych, marketingowych i innych. Pracownicy, którzy sporządzają odpowiednie opisy na dokumentach księgowych muszą mieć pełną świadomość kryteriów klasyfikacji aktywów i zobowiązań ustalonych w polityce rachunkowości przez zarząd. W ten sposób właściwie opisany dokument stanie się podstawą poprawnego zaewidencjonowania zdarzenia gospodarczego. W konsekwencji pozwoli to uzyskać pełnowartościowe sprawozdanie finansowe, które spełnia założone potrzeby informacyjne użytkowników.

W celu dostosowania do generowania informacji finansowych w nowych przekrojach zmianie ulegną również programy finansowo-księgowe.

Przedstawione zagadnienie można ująć w pytanie: jak dostosować system finansowo-księgowy i jego obsługę do nowego układu sprawozdania finansowego?

### **Zakończenie**

Podsumowując, problematykę sporządzania sprawozdania finansowego według IASB/FASB po raz pierwszy można ująć w następujących pytaniach:

- w jaki sposób dokonać podziału aktywów i zobowiązań na operacyjne, inwestycyjne i finansowe?
- czy i jak podzielić kapitały własne?
- jak ustalić bilans otwarcia w sposób zachowujący porównywalność danych?
- w jakim zakresie należy dokonać zmian w polityce rachunkowości w odniesieniu do nowej formuły sprawozdawczości?
- w jaki sposób skonstruować zakładowy plan kont?
- jak dostosować system finansowo-księgowy do nowego układu sprawozdania finansowego?

Poszukiwanie odpowiedzi na te pytania wymaga obszernych badań w zakresie regulacji prawnych, rozpoznania wdrażanych przez jednostki gospodarcze zasad i procedur oraz określenie rozwiązania optymalnego.

## **Bibliografia**

1. Baker H.K., Haslem J.A., 1973, *Information Leeds of individual investors*, Journal of Accountancy, November.
2. *Discussion Paper. Preliminary Views on Financial Statement Presentation*. International Accounting Standards Bard, 2008.
3. Gierusz J.: *Przebudowa sprawozdawczości finansowej – propozycje IASB i FASB*. „Rachunkowość” 2009, Nr 7.
4. McNally G.M., Hock Eng L., Hasseldine C.R., 1982, *Corporate financial reporting in New Zeland: an analysis of user preferences, corporate characteristics and disclosure practices for discretionary information*, Accounting and Business Research.
5. Radawiecka E.: *Koncepcja nowego modelu sprawozdania finansowego RMSF i FASB* [w:] *Problemy współczesnej rachunkowości*. SGH, Warszawa 2009.
6. Walińska E.: *Meritum Rachunkowość. Rachunkowość i Sprawozdawczość Finansowa*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009.

## **Streszczenie**

Praktyczne wykorzystanie rozwiązań sporządzania sprawozdania finansowego według IASB/FASB po raz pierwszy wiąże się w przedsiębiorstwie z wprowadzeniem odpowiednich norm i standardów. Dobór właściwych kryteriów podziału aktywów i zobowiązań wpływa na wartość informacyjną sprawozdania finansowego według IASB/FASB. Warunkiem efektywnego i sprawnego wdrożenia koncepcji sprawozdania finansowego według IASB/FASB w przedsiębiorstwie jest zastosowanie właściwych zasad i procedur przejścia z dotychczasowego układu na nowy. W artykule wskazano obszary wymagające nowego spojrzenia i zaprezentowano ogólny zarys innowacyjnego podejścia do zagadnienia wdrażania sporządzania sprawozdania finansowego według IASB/FASB po raz pierwszy.

## **Summary**

Practical use of solutions preparation of financial statements by the IASB / FASB for the first time in the company associated with the introduction of relevant standards and regulations. Choosing the right criteria for the distribution of assets and liabilities affect the value of financial statement information by the IASB / FASB. The condition for the effective and efficient implementation of the concept of the financial statements by the IASB / FASB in the company's application of the relevant rules and procedures for the transition from the previous system to the new. The paper identifies areas that require a new approach and presents an overview of



innovative approaches to the implementation of the preparation of financial statements by the IASB / FASB for the first time.

**Informacje o autorze:**

mgr Dominika Saczkowska,  
Doktorantka Katedry Rachunkowości Finansowej i Kontroli,  
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu,  
Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów,  
„D P – Biuro Rachunkowe”, Jelenia Góra  
biuro@dpbr.pl